

KORXONANI BOSHQARISHDA BUXGALTERIYA HISOBINING O'RNI

SamISI, Buxgalteriya hisobi kafedrası assistenti

Ergasheva Feruza Nasrullayevna

Annotatsiya: Ushbu tezisda korxonani samarali boshqarishda buxgalteriya hisobining tutgan o'rni va ahamiyati atroflicha tahlil qilingan. Bozor iqtisodiyoti sharoitida buxgalteriya hisobi korxona faoliyati to'g'risida ishonchli va aniq moliyaviy axborotlarni shakllantiruvchi muhim boshqaruv vositasi hisoblanadi.

Tadqiqot davomida buxgalteriya hisobining mohiyati, uning boshqaruv qarorlarini qabul qilishdagi roli, rejalashtirish, nazorat va tahlil jarayonlaridagi ahamiyati yoritib berilgan. Shuningdek, buxgalteriya hisobi ma'lumotlari asosida korxonaning moliyaviy barqarorligini ta'minlash va iqtisodiy samaradorlikni oshirish imkoniyatlari ko'rsatib o'tilgan. Tezis materiallari buxgalteriya hisobi va korxona boshqaruvi sohasida tahsil olayotgan talabalar hamda amaliyotchilar uchun foydali bo'lishi mumkin.

Kalit so'zlar: buxgalteriya hisobi, korxona boshqaruvi, moliyaviy axborot, nazorat, tahlil, boshqaruv qarorlari.

THE ROLE OF ACCOUNTING IN ENTERPRISE MANAGEMENT

Samarkand Institute of Economics and Service,

Assistant of the Department of Accounting

Ergasheva Feruza Nasrullayevna

Abstract:

This thesis provides a comprehensive analysis of the role and importance of accounting in the effective management of an enterprise. In the context of a market economy, accounting is considered an essential management tool that forms reliable and accurate financial information about an enterprise's activities.

The study examines the essence of accounting, its role in managerial

decision-making, and its significance in the processes of planning, control, and analysis. In addition, the thesis highlights the opportunities for ensuring financial stability and increasing economic efficiency based on accounting information. The materials of this thesis may be useful for students and practitioners studying in the fields of accounting and enterprise management.

Keywords: accounting, enterprise management, financial information, control, analysis, managerial decisions.

Kirish

Hozirgi globallashuv va raqobat kuchayib borayotgan bozor iqtisodiyoti sharoitida korxonalarni samarali boshqarish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Korxona faoliyatining barqarorligi, raqobatbardoshligi va uzoq muddatli rivoji, avvalo, to'g'ri va asoslangan boshqaruv qarorlariga bog'liq. Bunday qarorlarni qabul qilishda esa ishonchli, aniq va o'z vaqtida taqdim etilgan axborot muhim ahamiyat kasb etadi. Aynan mana shu axborot manbai sifatida buxgalteriya hisobi korxona boshqaruv tizimining ajralmas qismi hisoblanadi.

Buxgalteriya hisobi korxonada sodir bo'layotgan xo'jalik jarayonlarini uzluksiz kuzatish, o'lchash, hujjatlashtirish, guruhlash va umumlashtirish orqali boshqaruv subyektlarini zarur axborot bilan ta'minlaydi. Shu bois ushbu tezisda korxonani boshqarishda buxgalteriya hisobining o'ri, vazifalari va ahamiyati chuqur tahlil qilinadi.

Buxgalteriya hisobining mohiyati va boshqaruvdagi ahamiyati.

Buxgalteriya hisobi — bu korxonaning mol-mulkini, majburiyatlarini va xo'jalik operatsiyalarini pul o'lchovida ifodalab, uzluksiz va hujjatlar asosida aks ettiruvchi axborot tizimidir. Uning asosiy vazifasi foydalanuvchilarni iqtisodiy qarorlar qabul qilish uchun zarur bo'lgan moliyaviy axborot bilan ta'minlashdan iborat.

Korxona boshqaruvida buxgalteriya hisobining ahamiyati, avvalo, uning axborot berish funksiyasi bilan belgilanadi. Boshqaruv apparati ishlab chiqarish hajmini oshirish, xarajatlarni kamaytirish, foydani ko'paytirish kabi masalalarda buxgalteriya hisobi ma'lumotlariga tayanadi. Hisob axborotlari asosida

korxonaning moliyaviy holati, to'lov qobiliyati va rentabelligi baholanadi.

Buxgalteriya hisobi — boshqaruv qarorlarini qabul qilish asosi.

Korxonani boshqarish jarayoni rejalashtirish, tashkil etish, muvofiqlashtirish, nazorat va tahlil bosqichlarini o'z ichiga oladi. Ushbu bosqichlarning har birida buxgalteriya hisobining o'rni beqiyosdir.

Rejalashtirish jarayonida oldingi davr hisob ma'lumotlari asosida kelgusi faoliyat prognoz qilinadi. Masalan, daromad va xarajatlar tahlili asosida moliyaviy reja tuziladi. Qaror qabul qilishda esa turli variantlar hisob-kitob qilinib, eng maqbul yo'l tanlanadi.

Buxgalteriya hisobi rahbariyatga quyidagi savollarga javob topishda yordam beradi:

- Korxona foyda bilan ishlayaptimi?
- Qaysi faoliyat turi samaraliroq?
- Xarajatlarni qayerda qisqartirish mumkin?
- Investitsiya kiritish maqsadga muvofiqmi?

Nazorat va tahlilda buxgalteriya hisobining roli.

Buxgalteriya

hisobining muhim funksiyalaridan biri nazorat hisoblanadi. Hisob orqali moddiy, moliyaviy va mehnat resurslaridan oqilona foydalanish ustidan nazorat o'rnatiladi. Hujjatlashtirish va inventarizatsiya jarayonlari orqali kamomad, talon-toroj va noqonuniy harakatlarning oldi olinadi.

Shuningdek, buxgalteriya hisob ma'lumotlari asosida moliyaviy tahlil amalga oshiriladi. Tahlil jarayonida korxonaning likvidligi, moliyaviy barqarorligi, foydaliligi va rentabelligi aniqlanadi. Bu esa rahbariyatga faoliyatdagi kamchiliklarni aniqlash va ularni bartaraf etish choralarini ishlab chiqish imkonini beradi.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida buxgalteriya hisobining ahamiyati. Bozor iqtisodiyoti sharoitida buxgalteriya hisobining ahamiyati

Bozor iqtisodiyoti sharoitida korxonalar mustaqil xo'jalik yurituvchi subyektlar sifatida faoliyat olib boradi va o'z moliyaviy-xo'jalik faoliyati natijalari uchun to'liq javobgar hisoblanadi. Bunday sharoitda buxgalteriya hisobi nafaqat

xo'jalik operatsiyalarini qayd etuvchi texnik tizim, balki korxona boshqaruvining muhim strategik axborot manbai sifatida namoyon bo'ladi.

Bozor iqtisodiyotida raqobat muhitining kuchayishi korxonadan tezkor, aniq va asoslangan boshqaruv qarorlarini qabul qilishni talab etadi. Aynan buxgalteriya hisobi orqali rahbariyat korxonaning real moliyaviy holati, aktiv va majburiyatlar tarkibi, daromad va xarajatlar darajasi, foyda va zarar ko'rsatkichlari to'g'risida ishonchli ma'lumotlarga ega bo'ladi. Ushbu axborotlar asosida ishlab chiqarish hajmini optimallashtirish, xarajatlarni qisqartirish, narx siyosatini belgilash hamda investitsion qarorlar qabul qilish imkoniyati yaratiladi.

Shuningdek, bozor iqtisodiyoti sharoitida buxgalteriya hisobi tashqi foydalanuvchilar uchun ham muhim axborot manbai hisoblanadi. Investorlar, kreditorlar, bank muassasalari, soliq organlari va auditorlar korxonaning moliyaviy holati va to'lovga qobiliyatini baholashda buxgalteriya hisobotlariga tayanadilar. To'g'ri va shaffof yuritilgan buxgalteriya hisobi korxonaning investitsion jozibadorligini oshiradi va moliyaviy resurslarni jalb etish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida soliq munosabatlarning murakkablashuvi ham buxgalteriya hisobining ahamiyatini yanada oshiradi. Soliq majburiyatlarini o'z vaqtida va to'g'ri hisoblash, soliq hisobotlarini belgilangan tartibda taqdim etish buxgalteriya hisobining sifatiga bevosita bog'liqdir. Bu esa moliyaviy intizomni mustahkamlash va huquqiy xavflarning oldini olishga xizmat qiladi.

Zamonaviy bozor iqtisodiyotida buxgalteriya hisobini avtomatlashtirish va raqamlashtirish jarayonlari ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish hisob jarayonlarining aniqligi va tezkorligini oshirib, inson omili bilan bog'liq xatoliklarni kamaytiradi. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga mos yuritilgan buxgalteriya hisobi esa korxonaning xalqaro bozorga chiqish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, buxgalteriya hisobi korxonani boshqarishning muhim axborot asosi bo'lib, samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilishda hal qiluvchi rol

o'ynaydi. U moliyaviy holatni baholash, nazoratni ta'minlash, tahlil o'tkazish va strategik rivojlanishni rejalashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shunday ekan, korxona faoliyatining muvaffaqiyati ko'p jihatdan buxgalteriya hisobining to'g'ri va sifatli tashkil etilishiga bog'liq. Zamonaviy sharoitda buxgalteriya hisobi boshqaruv tizimining ajralmas va strategik ahamiyatga ega bo'lgan elementi sifatida qaralishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Боронов, Бобур, and Заррух Мухаммадиев. "Хўжалик Юритувчи Субъектларда Капитал Инвестицияларга Доир Бухгалтерия Ҳисобининг Ахборот Қамровини Кенгайтириш Йўллари." *Advanced Economics and Pedagogical Technologies* 2.2: 444-450.
2. Боронов, Б. Ф., and Ш. С. Олматова. "МАҚСАД ВА ВАЗИФАҲОИ КУРСИ АМАЛИЯИ НУТҚИ ШИФОҲӢ ВА ХАТТИИ ЗАБОНИ АНГЛИСӢ." *ДОНИШГОӢИ ДАВЛАТИИ ҚЎРЎОНТЕПЛА ба номи НОСИРИ ХУСРАВ КУРГАН-ТЮБИНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имену НОСИРА ХУСРАВА*: 108.
3. Боронов, Бобур, and Миржалол Ахмедов. "Нодавлат Таълим Ташкилотларида Даромадлар Ҳисобининг Илмийназарий Асослари." *Economic Development and Analysis* 3.5: 288-294.
4. Боронов, Бобур, and Миржалол Ахмедов. "Республика Миллий Иқтисодиётини Ривожлантиришда Нодавлат Олий Таълим Ташкилотларининг Ўрни Ва Аҳамияти." *Economic Development and Analysis* 3.8: 167-173.
5. Боронов, Б. Ф., Кадирова, Х. Т., Нурмухаммадов, Х. Х., Холмўминов, Ш. Р., Бобаназарова, Ж. Х., Умирзоқов, Ж. А., ... & Бабаев, Ш. Б. Инвестициялар ва инвестицион фаолият.
6. Филиппова, Г. П. "Подходы к оценке налоговой нагрузки для стимулирования инновационных процессов в экономике." *Инновационное развитие экономики* 5 (2011): 51-52.

7. Bakhramovich, Urazov Komil, Boronov Bobur Farkhodovich, and Abdurasulov Jamshidbek Axmad ug'li. "REGULATION OF THE TAX RATE BORDER AND ITS INFLUENCE ON INVESTMENT ACTIVITY OF THE ENTERPRISES." *ИЖТИСОДИЁТДА ИННОВАЦИЯ ЖУРНАЛИ ЖУРНАЛ ИННОВАЦИИ В ЭКОНОМИКЕ JOURNAL OF INNOVATION IN*: 76.
8. Farxodovich, Boronov Bobur, and Rajaboyev Shahboz Shodi o'g'li. "MECHANISMS FOR USING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY SERVICES IN THE ELECTRONIC GOVERNMENT SYSTEM OF UZBEKISTAN AND THEIR EFFECTIVENESS." *Лучшие интеллектуальные исследования* 59.2 (2025): 285-292.
9. Farxodovich, Boronov Bobur. "STAGES OF DEVELOPMENT OF THE INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY SERVICES SYSTEM." *Лучшие интеллектуальные исследования* 59.2 (2025): 293-298.
10. Rajaboev Shahboz Shodiyevich, and Raxmatov Ozodbek Aktam O'g'li. "Information Technology Is Now Used Everywhere". *Miasto Przyszłości*, vol. 44, Jan. 2024, pp. 114-21, <http://miastoprzyszlosci.com.pl/index.php/mp/article/view/2372>.
11. Rajaboev, Shahboz Shodiyevich, and Abdunazar Burkhonovich Gaffarov. "ESSENCE OF DECISIONS ON MEASURES FOR THE DEVELOPMENT OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES." *Bulletin news in New Science Society International Scientific Journal* 2.1 (2025): 120-125.
12. Ражабоев, Ш., и П. Хамидова. «ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ УСЛУГ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ». *Экономическое развитие и анализ*, т. 3, вып. 1, январь 2025 г., сс. 120-4, <https://inlibrary.uz/index.php/eitt/article/view/65480>.